

Asia: VN/489/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Lukiolaisten Liitto (SLL) kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi perusopetuslain, ammatillisesta koulutuksesta annetun lain ja lukiolain muuttamisesta ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

SLL pitää esityksen tavoitteita pääosin kannatettavina. On tärkeää, että kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään voidaan puuttua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa myös toisella asteella opiskellessa. Esimerkiksi Lukiolaisbarometrin 2019 mukaan 13 % lukiolaisista oli tullut vähintään satunnaisesti muiden opiskelijoiden kiusaamaksi lukiossa. Opettajien kiusaamisen kohteeksi vähintään satunnaisesti joutuneiden osuus oli 7 %.

SLL pitää keskeisenä sitä, että kirjauksia valmisteltaessa kuullaan laajasti eri toimijoita ja säännöksistä tehdään kerralla sellaiset, että niiden pohjalta ongelmatilanteisiin voidaan aidosti puuttua. SLL kommentoi hallituksen esitystä ja tekee omia esityksiään jatkotyöstöä varten erityisesti lukiolain osalta.

Ilmoitusvelvollisuus ja kiusaamiseen puuttuminen

SLL kannattaa lukiolain 40 §:ään esitettyä lisäystä koskien opettajan tai rehtorin ilmoittamisvelvollisuutta tietoonsa tulleesta oppilaitoksessa tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta tai väkivallasta sekä niihin syyllistyneen että niiden kohteena olevan opiskelijan huoltajalle. Sääntely on ehdottomasti tarpeen ja kaivattu lisäys lakiin. On kuitenkin

huomioitava, että kirjaus kattaa vain alaikäiset opiskelijat. Täysi-ikäisiä ei myöskään saa unohtaa, siksi muutkin toimenpiteet ovat tarpeen. Lakia sovellettaessa käytännössä on lisäksi tärkeää, ettei huoltajaan oteta yhteyttä ennen keskustelua opiskelijan itsensä kanssa.

SLL esittää, että häirinnän, kiusaamisen ja väkivallan lisäksi 40 §:ssä mainitaan syrjintä. Tämä erikseen mainittuna vahvistaisi opiskelijoiden yhdenvertaisuutta. Yksittäisiä syrjintätapauksia ei välttämättä pidetä kiusaamisena, ja toisaalta systemaattisen syrjinnän tunnistamiseksi on tärkeää, että asioista puhutaan niiden oikeilla nimillä.

SLL on myös huolissaan siitä, että riittääkö pelkkä ilmoitusvelvollisuus. Hallituksen esitysluonnoksen sivulla 4 on mainittu, että aiheeseen liittyvän lainsäädäntöehdotuksen (LA 27/2020 vp) tarkoituksena on säätää nimenomaan kiusaamiseen puuttumiseen liittyvästä velvollisuudesta, mutta lakiluonnos ei tällaisenaan tätä tavoitetta toteuta. SLL esittää, että opettajille ja rehtoreille säädetään nimenomaan velvollisuus puuttua havaitsemaansa haitalliseen toimintaan koulutuksen järjestäjän ohjeistuksen mukaan. Samassa yhteydessä tulee säätää, että koulutuksen järjestäjän tulee ohjeistaa oppilaitoksen rehtoria ja opettajia häirintään, kiusaamiseen, syrjintään ja väkivaltaan puuttumisessa ja yhteistyön tekemisessä opiskelijahuollon, sosiaali- ja terveystoimen sekä poliisin ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

Koulutuksen järjestäjällä on lisäksi oltava käytössään ilmoitusmenettely, jolla opiskelijat ja oppilaitoksen henkilökunta voivat kertoa havaitsemastaan häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä ja väkivallasta tai muusta epäasiallisesta kohtelusta koulutuksen järjestäjälle.

Näillä lisäysehdoituksilla SLL haluaa korostaa sitä, että tällä hetkellä kiusaamiseen ei puututa niin vahvasti kuin voisi. Henkilökunnan tulee puuttua kaikkiin mahdollisiin ongelmatilanteisiin heti niiden ilmettyä, jotta lukio olisi aidosti kaikenmuotoisen kiusaamisen, väkivallan, syrjinnän ja rasmin vastainen paikka, jossa on avoin, turvallinen ja välittävä ilmapiiri. Opettajien ja rehtorien tulee laadukkaan toiminnan takaamiseksi saada koulutusta näistä teemoista ja heidän saatavillaan tulee olla riittävästi tukea ja ohjausta tapausten käsittelyyn.

Opiskelijan velvollisuudet

Esitykseen sisältyy myös tiukennus opiskelijan velvollisuuksiin (lukiolaki 30 §). Muutos nykyisestä muita vaarantavan toiminnan välttämiseksi esitettyyn velvollisuuteen toimia vaarantamatta muita kuulostaa pieneltä, mutta voi käytännössä olla haastava. Täsmennyksellä on perusteensa turvallisemman opiskeluympäristön luomisessa, mutta haasteeksi voi osoittautua, jos ohjeistukset ja toimintatavat eivät ole riittävän selkeitä opiskelijoille.

SLL kannattaa kirjausta sillä edellytyksellä, että opiskelijoiden tulee olla täysin tietoisia oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä lukion sovitusta toimintatavoista kiusaamis- ja häirintätilanteissa. Tämä tarkoittaa selkeää ja monikanavaista viestintää opiskelijoille suunnattuna. Lisäksi on tarpeen ohjata vastaavaa tietoa myös opiskelijoiden huoltajille.

Muut esitykset

SLL:n mielestä on hyvä ja tarpeellinen lisäys, että opinnoista epäämisen aikana opiskelijalle on järjestettävä mahdollisuus keskustella henkilökohtaisesti opiskelijahuollon psykologin tai kuraattorin kanssa ja saada tukea opintoihin paluuseen (lukiolaki 41 §). Tämä toimintatapa helpottaa opiskelijan tilannetta ja mahdollistaa epäämiseen johtaneiden tilanteiden juurisyiden selvittämisen. On kuitenkin hyvä huomioida, että yksilökohtainen opiskelijahuolto perustuu opiskelijan vapaaehtoisuuteen ja siksi tuleekin pitää huolta, ettei epäämistilanteessa olevalle opiskelijalle tule tunne, että psykologi- tai kuraattorikäynti olisi rangaistus.

Kurinpito toimien täytäntöönpanoon (lukiolaki 42 §) esitetty lisäys opiskelijan iän ja kehitystason huomioimisesta kurinpito toimia harkitessa on tarpeellinen opiskelijan edun huomioimiseksi. SLL pitää samassa yhteydessä hyvänä muutoksena, että päättävältä oppivelvollisen määräaikaista erottamisesta ei ole delegoitavissa yksin rehtorille, vaan päätöksen tekee aina koulutuksen järjestäjän asettama, monijäseninen toimielin.

Yhteisöllinen opiskelijahuolto

Uusien säädösten toteutumisessa oppilaitosten arjessa on yhteisöllisellä opiskelijahuollolla tärkeä rooli. SLL on huolissaan, miten uudistus saadaan toteutettua laadukkaasti, kun opiskelijahuollon psykologit ja kuraattorit ovat sote-uudistuksen yhteydessä siirtymässä hyvinvointialueiden vastuulle. Varsinkin siirtymävaiheessa on kriittistä varmistaa, ettei sen vuoksi tärkeä työ kärsi. SLL pitää erityisen tärkeänä, että lähipalveluperiaate toteutuu ja järjestelyt saadaan toimiviksi opiskelijoiden edun mukaisesti.

On olennaista, että yhteisöllisyystyössä ja kiusaamisen ehkäisyssä osallistetaan vahvasti opiskelijoita. Tärkeä rooli on erityisesti opiskelijakuntien hallituksilla ja tutoreilla, jotka järjestävät ryhmäyttävää ja yhteisöllistä toimintaa oppilaitoksen arjessa. Näille toimijoille on myös varattava riittävästi resursseja. SLL esittää, että tutortoiminnasta säädetään opiskelijakuntatoiminnan (lukiolaki 33 §) tapaan lukiolaissa.

Lausunnon keskeinen sisältö

SLL kannattaa hallituksen esitystä pääosin, mutta esittää seuraavia täsmennyksiä ennen esityksen etenemistä:

- Lukiolain 40 §:ään tulee lisätä häirinnästä, kiusaamisesta ja väkivallasta ilmoittamisen ohkeen syrjintä.

- Ilmoitusvelvollisuuden lisäksi lukiolain 40 §:ssä tulee säätää opettajan ja rehtorin velvollisuudesta puuttua havaittuun häirintään, kiusaamiseen, syrjintään ja väkivaltaan koulutuksen järjestäjän ohjeistuksen mukaan. Koulutuksen järjestäjän tulee ohjeistaa oppilaitoksen rehtoria ja opettajia häirintään, kiusaamiseen, syrjintään ja väkivaltaan puuttumisessa ja yhteistyön tekemisessä opiskelijahuollon, sosiaali- ja terveystoimen sekä poliisin ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

- Koulutuksen järjestäjällä on lisäksi oltava käytössään ilmoitusmenettely, jolla opiskelijat ja oppilaitoksen henkilökunta voivat kertoa havaitsemastaan häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä ja väkivallasta tai muusta epäasiallisesta kohtelusta koulutuksen järjestäjälle.

- SLL kannattaa lukio-opiskelijan velvollisuuksiin (30 §) esitettyä muutosta sillä edellytyksellä, että samalla varmistetaan opiskelijoiden riittävä tiedonsaanti velvollisuuksistaan ja oppilaitoksen säännöistä ja toimintatavoista.

- SLL muistuttaa yhteisöllisen opiskeluhuollon merkityksestä ja sen toimivuudesta huolehtimisesta erityisesti sote-uudistuksen yhteydessä sekä opiskelijatoiminnan resurssien turvaamisesta. SLL esittää tutortoiminnan kirjaamista lukiolakiin opiskelijakuntatoiminnan tapaan (33 §).

Lisätietoja lausunnosta antaa:

Sosiaalipoliittinen asiantuntija Iiris Hynönen (iiris.hynonen@lukio.fi)

Hynönen Iiris
Suomen Lukiolaisten Liitto